

Spanien, hvor den anarkistiske bevægelse spillede en afgørende rolle før og under borgerkrigen. Af flere grunde ville det have været en god idé. For det første har Carl Heinrich Petersen selv ydet en banebrydende indsats for at gøre danske læsere og radiolyttere bekendt med de spanske anarkisters handlinger og synspunkter. Og for det andet og især, fordi man her ville få lejlighed til at vurdere »den tredje vejs« muligheder i praksis. Kunne »den tredje vej« – i al sin anarkistiske og venstresocialistiske mangfoldighed – klare dette frontale sammenstød med virkeligheden i Spanien – og kan den idag eller imorgen, hér eller dér? En sådan måde at *bruge* historien på ville med sikkerhed også være faldet i Carl Heinrich Petersens smag.

Alligevel er dette festskrift blevet til en væsentlig bog, der direkte og indirekte gør modtageren megen ære. I sagens natur begrænser næsten alle bidragene sig til »venstreoppositionens« traditionelle virkefelter, men endda kommer vi langt omkring og ofte højt tilvejs. De viser, at Carl Heinrich Petersen ikke har levet sit begivenhedsrige og arbejdsomme liv forgæves; hans virksomhed, hans eksempel og hans personlighed har sat sig spor også indenfor den historiske videnskab, der ikke vil blive slettet foreløbig.

Claus Larsen

FELIX NØRGAARD, ELSE ROESDAHL OG ROAR SKOVMAND (red.): Aggersborg gennem 1000 år – fra vikingeborg til slægtsgaard. Herning, Poul Kristensen, 1986. Rigt. ill. 260 kr.

Aggersborgbogen er i følge forordet blevet til i mindet om det omtrentlige 1000 år for vikingeborgens opførelse og 900-året for oprøret mod Knud den Hellige i 1086, men den er i lige så høj grad en lovsang til familien Nørgaard, der har besiddet Aggersborggaard siden 1852. Det er vel fortjent, for takket være disse ejere har den gamle gård været værd at frede ligesom den nu helt »underjordiske« ringborg. Det redegør Viggo Nielsen for i kapitlet »Fredninger«, der også berører de almindelige principper for beskyttelse af kulturhistoriske mindesmærker og landskabelige værdier. Morten Aamann Sørensen gennemgår med bidrag af Karin Kryger og Hans Henrik Engqvist kyndigt og omhyggeligt »Aggersborggårds bygningshistorie« og sammenligner med tilsvarende huse andre steder i landet. Kærlighed til gården og varm respekt for dens ejere lyser ud af Felix Nørgaards »Aggersborggård i én slægts eje« der krydres med bidrag af Jacob Knudsen – som barn præstens søn på stedet – og Hans Kirk, der hørte til slægten og har sat den sit minde i bogen »Skyggespil«. I »Herregården Aggersborggård« klarer Anne Kathrine Nielsen på mindre end 50 sider at fortælle om alle gårdens ejere, de fleste af dens omskiftelser og forholdene mellem dens herremænd og fæstebønder siden 1579, da kongen solgte gården. Så megen oplysning kan virke opremsende, men der er udblik til det generelle og noget at hente både for den lokalt interesserede og den der vil vide noget om herregårdsforhold i bredere forstand. Jens Tyge Møller fortæller med »Hanherrederne, et gammelt ørige« meget nyt om, hvordan landet for slet ikke så længe siden var helt anderledes, og de færreste er sikkert klar over, at man i vikingetiden kunne sejle fra Aggersborg til Skagerak durk gennem Øster Han. Det sætter borgens placering i nyt perspektiv, og den inddrages i landskabet som dets absolutte behersker, forudsat den var udstyret med et ti meter højt tårn, hvorfra omegnen kunne overskues.

Dette foreløbig helt hypotetiske forslag leder frem til Else Roesdahls tolkning af ringvoldsanlægget i »Vikingerne Aggersborg« som én af Harald Blåtands kombinerede tvangsborge og befæstede administrative centre med plads til nogen håndværksmæssig produktion. Siden en stolpe fra Trelleborg blev dendrokronologisk dateret til 980-81, har disse tanker vundet almindelig udbredelse i stedet for teorien om, at de fire kendte ringborge var lejre for de tropper, Svend Tveskæg hærgede og vandt England med. Nu nævner Else Roesdahl imidlertid, at i hvert fald Aggersborg måske alligevel også fungerede som lejr, nemlig for styrker som kong Harald ville generobre Norge med. Lejrborgsidéen er af mange grunde svært at slippe, og tvangsborgstanken tilsvarende vanskelig at acceptere, ikke mindst fordi alene størrelsen gør de fire anlæg ganske uegnede til det brug. Trelleborg-problemet er ikke løst endnu og bliver det næppe nogensinde på grundlag af arkæologisk materiale alene, men det fylder meget i den almindelige vikingetidsdiskussion. Menneskers dagligdag og vilkår er imidlertid ikke mindre interessante emner, og dem får vi fyldig og god oplysning om af Else Roesdahl, ligesom hun gør rede for problemerne omkring vikingetidslandsbyens nedlæggelse, før borgen bygges, og forklarer hele udgravningshistorien.

Når det gælder »Kongsgårde og borge i middelalderen«, er Else Roesdahl vanskeligt stillet. Der er intet arkæologisk materiale og kun få mere eller navnlig mindre sikre skriftlige kildeudsagn at bygge på. Kapitlet er også blevet kort, men alligevel fornuftigt bortset fra, at det ikke er rigtigt, at det kongelige borgbyggeri fik et stort omfang under Valdemar Atterdag. Baggrunden for »Kirken« af Henrik Græbe er en ret ny udgravning, der ikke afslørede nogen forbindelse hverken til vikingetidsanlægget eller middelalderborgen. Derimod kom meget andet interessant for dagen, og man overvældes som altid af, hvad der dog gemmer sig i og under vore middelalderlige sognekirker.

Bogen om Aggersborg vil hævde sig nydeligt mellem den lokalt bestemte historiske litteratur, der ser dagens lys for tiden. Det er bl.a. en styrke, at kapitlerne gennemgående har et generelt udblik, men desuden er bogen smukt arbejde.

Rikke Agnete Olsen

OLDTID OG MIDDELALDER

JOHAN HENRIK SCHREINER: Antikkens historie. Oslo, eget forlag (Historisk Institutt), 1985. 236 s. 60 nkr.

En indbydende, pris- og sidemæssigt overkommelig bog med vægt på lange linier i antikkens historie, skrevet af Johan Henrik Schreiner, lyder som et godt tilbud. Bogen er i første række beregnet på norske grundfagsstuderende. Det har været bestemmende for sidetal og for sidernes fordeling med samme antal til græsk og romersk historie, ligesom der på forhånd har ligget et krav om, at et særligt afsnit skulle handle om kvinder. Men ellers har forfatteren haft frie hænder, og han har valgt at fokusere på polis – i forfatterens terminologi ikke at forveksle med det videre begreb bystat – som det, der karakteriserer græsk-romersk civilisation og gør den til en egen historisk epoke (s. 8).